

Forskerutdanningsmelding 2011

Som oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanning 2008-2015, utarbeides det årlig en forskerutdanningsmelding bygd på rapporter fra fakultetene. Fakultetene har lagd meldinger etter en mal med spørsmål om statistikk og kvalitative vurderinger, spesielt om måltall, strategi og eventuelle problemer i forskerutdanningen. Måltallene er vurdert ut fra egne strategier og universitetets strategi for forskerutdanningen. Resultatindikatorene følger krav til rapportering til Kunnskapsdepartementet. Meldingene inneholder kvalitative vurderinger av fakultetets arbeid med forskerutdanning og kvantitative presentasjoner vurderinger av resultater og områder som gis særlig prioritet. Fakultetene vurderer resultatoppnåelse for:

- Ressursbruk knyttet til gjennomføring av doktorgradsløpet
- Status for oppfølging av inneværende års ambisjoner og prioriteringer
- Ambisjoner for 2012 og planlagte virkemidler for å nå disse målene og redusere risiko

Fakultetene har også vurdert status for oppfølging av handlingsplan for forskerutdanning. Forskerutdanningsmeldingene fra fakultetene bygger på forskerutdanningsmeldinger fra instituttene. Meldingene er behandlet i instituttene og fakultetenes organer. Universitetets forskningsutvalg behandlet forskerutdanningsmeldingen i sak 14/12. Kommentarene fra utvalget er innarbeidet i det følgende.

Resultater i forskerutdanningen i 2011

Det ble kreert 254 nye doktorer ved Universitetet i Bergen i 2011, det er ny rekord og over måltallet på 250, 247 var ph.d. grader og 7 dr. philos grad. I Norge ble det kreert 1327 nye doktorer i 2011, det er ny rekord og økningen var 12% fra 2010. Det var særlig sterk økning i matematikk og naturvitenskap (25%). NTNU hadde en økning på 29%, UiO 2% og UiB 7% økning fra 2010. UiB hadde 19% av doktorgradene ved norske universitet i 2011. Tabell 1 gir oversikt over sentrale utviklingstrekk for de norske universitetene for årene 2008-2011.

Tabell 1. Antall avlagte doktorgrader, antall registrerte doktorgradskandidater totalt og antall nye avtaler 2008-2011 ved norske universiteter (Kilde: DBH)

Universiteter	Nye doktorgrader				Registrerte ph.d.-kandidater (høst)				Nye avtaler			
	År				År				År			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
NTNU	14	259	260	335	2122	2235	2362	2381	441	378	351	308
UiB	233	223	237	254	1366	1401	1489	1467	210	183	183	199
UiO	435	391	415	425	2532	2694	2824	2887	477	446	478	474

Antallet registrerte doktorgradskandidater ved UiB ble noe redusert fra 2010 til 2011, ved NTNU og UiO økte antallet noe. Antall nye avtaler om doktorgradsutdanning økte noe ved UiB, mens antallet sank noe ved UiO og NTNU.

Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for 2012 viser at de tre største universitetene har klart høyest antall nye doktorgrader sett i forhold til antall faglige stillinger (undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger) med om lag 0,2 nye doktorgrader per stilling. Tabell 2 viser at andelen har vært stabil i hele perioden 2008-2011.

Tabell 2 Doktorgrader per UFF-stilling

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NTNU	0,13	0,14	0,16	0,17	0,2	0,16	0,16	0,19
UiB	0,14	0,13	0,15	0,16	0,18	0,17	0,18	0,19
UiO	0,14	0,17	0,15	0,17	0,21	0,19	0,2	0,2

Det er liten forskjell mellom universitetene i andel av kandidatene som har fullført innen seks år, andelen er mellom 67 og 69%

Situasjonen ved UiB er gjennomgående svært positiv, med det høyeste antallet kandidater noensinne og laveste gjennomsnittlige tidsbruk for dem som oppnår doktorgraden. Alle fakultetene rapporterer om kortere netto gjennomføringstid enn fire år i 2011. SV- fakultetet melder om at kan bli vanskelig å opprettholde dette nivået fordi fakultetet arbeider for å få kandidater som har gått ut over finansieringsperioden til å avslutte doktorgraden i 2012, mange av disse har lange tidsløp, som vil påvirke gjennomsnittstallene.

De 254 nye doktorgradene ved UiB ble oppnådd av 140 menn og 114 kvinner. Av alle, var 89 (35%) fra utlandet og kom fra 40 land, 40 var fra Europa, 30 fra Asia, 15 fra Afrika og 4 fra Nord- og Sør-Amerika. Fordelingen av doktorgradene er vist i tabell 3. Økningen fra 2007-2011 er 27 %. Tabellen gir oversikt over de viktigste resultatindikatorene.

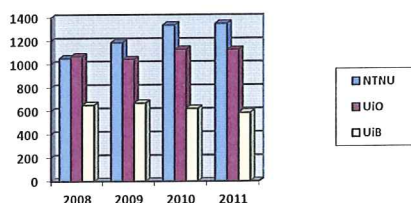
Tabell 3. Resultatindikatorer 2011

Resultatindikator 2011	HF	MO	MN	SV	JUS	PSYK
Totalt antall avlagte doktorgrader	25	87	94	18	8	22
Antall uteksaminerte ph.d.-kandidater pr. vitensk. årsverk	0,15	0,49	0,42	0,15	0,23	0,31
Antall nye doktorgradsavtaler	22	89	38	27	9	14
Antall aktive ph.d.-kandidater	187	513	427	174	39	127
Tilsette i dep.fin stip.stillinger	73,7	128	122	53,4	26	34,1
Tilsette i forskningsråds- og andre eksterntfinansierte stillinger	10	30	71	14,3	5	17
Gjennomstrømming på disputerte ph.d.-kandidater (netto år)	30,4	30,2	30,6	30,85	30,0	3,5

Tabell 4. Antall disputaser ved fakultetene, måltall, resultat og prognose

FAKULTET	2011		2012
Totalt antall disputaser	Måltall	Resultat	Fakultetenes prognoser
HF	25	25	25
MO	80	87	85
MN	80	94	75
SV	25	18	25
JUS	8	8	9
PSYK	20	22	22
Totalt UiB	238	254	241

Målet om 250 nye doktorgrader ble nådd, og i alt 181 ble kreert fra MN og MO. Ved MO ble det kreert flere enn måltallet. Fakultetet knytter økningen til at Samarbeidsorganets finansiering med phd stipend har gitt gode resultater. Fakultetenes prognoser tilsier at det oppnås 241 nye doktorgrader i 2012. MN fakultetet oppgir lavere forventet antall doktorgrader, knyttet til redusert eksternt finansiering, spesielt fra Forskningsrådet.

Figur 1 Stipendiatstillinger ved NTNU, UiO, UiB 2008-2011

Figur 1 viser at utviklingen i antallet stipendiatstillinger ved UiB skiller seg fra økningen i antall stipendiatstillinger ved NTNU og UiO

UiB har 65 stipendiatstillinger færre i 2008 enn i 2011. NTNU har hatt en økning på 296 i samme periode, mens UiO har fått 56,1 nye stipendiatstillinger. Utviklingen kan gjøre det vanskelig å opprettholde ambisjonsnivået for doktorgrader i de kommende årene, selv om redusert gjennomføringstid i doktorgradsutdanningen og redusert frafall vil påvirke resultatet.

Antallet stipendiatstillinger finansiert av Forskningsrådet har økt fra 1300 til 1800 i perioden 2006-2010. Både UiB, UiO og NTNU har nedgang i eksternt finansierte stipendiatstillinger fra 201-2011, for NTNU etter en sterk vekst i flere år. UiO hadde en tilbakegang på 42 stillinger fra 2008. UiB har fått 98 færre eksternt finansierte stipendiatstillinger fra 2008 til 2011. Det er viktig å analysere årsakene til denne utviklingen.

Tabell 5. Gjennomstrømningstid for ph.d.-kandidater

Gjennomstrømningstid for oppnådd doktorgrad for ph.d.-kandidater som disputerte i 2010 og 2011, antall år nettotid		
FAKULTET/ÅR	2010	2011
HF	3,1	3,4
MO	3,9	3,2
MN	3,4	3,6
SV	4,6	3,85
JUS	3,0	3,0
PSYK	5,3	3,5
Totalt	3,8	3,5

Gjennomstrømningstiden beregnes som tiden fra finansieringsstart til innlevering av avhandling. Permisjoner, perioder med pliktarbeid og sykemeldinger trekkes fra. UiB har forbedret nettotid til doktorgraden i 2011, og det er særlig ved MO, SV og PSYK gjennomstrømningstiden er redusert. Netto gjennomstrømningstid er lavest ved JUS og høyest ved SV, men ved alle fakultet er tiden under fire år. Fakultetene melder at det er vanskelig å få oversikt over tidsbruk hos kandidater som har en annen arbeidsgiver enn UiB. Det er forsøkt å hente slike data fra kandidatene selv, slik at de selv melder om eventuelle avbrudd ved den halvårlige registreringen. Gjennomstrømningstiden ved UiB var 3,5 år og er lavere enn gjennomsnittet for institusjonene (3,7).

Antallet nye doktorer i forhold til antall vitenskapelige årsverk ved MO og MN tilsier at flere av de vitenskapelig ansatte ved disse fakultetene er involvert i forskerutdanningen enn ved de andre fakultetene. Forholdstallet ved HF og SV er lavest.

Tabell 6. Antall nye doktorer per vitenskapelige årsverk

Antall nye doktorer per vitenskapelig årsverk	2010	2011
HF	0,12	0,15
MO	0,53	0,49
MN	0,36	0,42
SV	0,18	0,15
JUS	0,20	0,23
PSYK	0,29	0,21
Gjennomsnitt	0,28	0,28

Fakultetene trekker frem modellen med flerveiledersystem som viktig for å sikre kandidatene god veiledning. Fakultetene søker å fordele veilederansvaret på flere vitenskapelige ansatte og bruker både forskergrupper og flerveiledersystem. MN, MOF og PSYK har innført en ordning med minst to veiledere for nye kandidater. SV vil arbeide for at kandidatene i større

grad tilbys to veiledere. HF ønsker å gi kandidatene sterkere tilknytning til forskergrupper. Utlysningstekster utformes i større grad i tilknytning til fakultetenes forskergrupper og PSYK mener dette på sikt vil bidra til å øke vitenskapelige ansattes deltakelse i veiledningen.

Tabell 7. Nye doktorgradsavtaler

Antall nye avtaler	2010	2011
HF	34	22
MOF	94	89
MN	26	38
SV	27	27
JUS	6	9
PSYK	19	14
Totalt UiB	206	199

Antall nye doktorgradsavtaler rapporteres i DBH. Fakultetene oppgir at det til dels er store avvik mellom disse og egne oversikter over nye doktorgradsavtaler for 2011. Dette har fakultetene påpekt tidligere, 199 oppgitte nye avtaler i DBH kan være for lavt. Et eksempel på avvik er tallet fra MN på 38 i DBH, mens FS har 47 nye avtaler, og instituttene rapporterer om 76. En grunn kan være at mange er registrert ved slutten av året. Fakultet med mange kandidater som ikke har tilsetningsforhold til UiB, kan ha utfordringer med data. Av 89 nye kandidater i 2011 ved MO, var bare 21 tilsatt ved UiB.

Antall nye avtaler er en indikator for antallet doktorgrader som vil kunne oppnås. Selv om det kan være feilkilder i data i DBH, gjenspeiler utviklingen i antall nye avtaler utviklingen i antall stipendiatstillinger. UiB fikk færre nye antall avtaler i 2011 (199) enn i 2008 (218). PSYK ser for seg at en økning i antall nye avtaler for 2012 med flere utlyste stillinger ved fakultetet. MN ser en økning i antall søkere med utenlandsk utdanningsbakgrunn, det er med på å forlenge behandlingstiden og gir økt tid mellom finansieringsstart og opptakstid.

Tiltaket i Handlingsplan for forskerutdanning om tilsetting og opptak i samme prosess etterlyses av MO, fordi dette kan gi raskere behandlingstid for søkere til forskerutdanningen samt at det da ville kunne rapportere mer reelle tall til DBH over nye avtaler. SV og HF melder å ha lagt til rette for tilsetting og opptak i én prosess for stipendiattilsettinger. Det er arbeides for at dette tiltaket skal bli implementert ved samtlige fakultet.

Tabell 8. Antall aktive doktorgradskandidater

Antall aktive kandidater	2010	2011
HF	184	187
MOF	503	513
MN	449	427
SV	177	174
JUS	41	39
PSYK	135	127
Totalt UiB	1489	1467

Antall aktive kandidater viser til antall kandidater som er i et doktorgradsprogram, selv om finansieringsperioden kan ha gått ut. I tillegg inkluderer disse tallene kandidater som i løpet av 2011 har levert inn avhandling og venter på disputas, og kandidater som har fått underkjenning og venter på ny behandling. Flere fakultet melder at det er flere av de aktive kandidatene som ikke har finansieringsgrunnlag fordi finansieringsperioden har gått ut.

SV melder å ha hatt større oppmerksomhet om oppfølging av kandidater på overtid fra perioden med doktorgradsfinansiering. Dette innebærer at kandidaten er forsinket av ulike årsaker (ikke sykdomsrelaterte periode eller pliktarbeid) og ikke har fått levert avhandling innen finansieringsperiode og tilsetningsperiode går ut. Forsinkede kandidater binder opp veiledningsressurser og infrastruktur i fagmiljøene. HF, JUS og SV melder om arbeid med å

få ned tallet på kandidater uten finansiering og slette kandidater som reelt sett er ute av forskerutdanningen fra registrene.

Tabell 9. Tilsatte i departementsfinansierte stillinger, UiB-stipendiater

Tilsatte i stillinger finansiert av departementet, årsverk	2010	2011
HF	78,5	73,7
MO	124	128
MN	125	122
SV	44,9	53,4
JUS	24	26
PSYK	33,3	34,1
Totalt UiB	428,0	437

Tabell 9 viser antall tilsatte i departementsfinansierte stillinger og viser det har vært en økning på ni stillinger siden 2011. Antallet er lavere enn i 2009, da antallet var 456. Den viktigste grunnen er at 25 stipendiatstillinger ble omgjort til post.doc. stillinger i 2010.

Tabell 10. Tilsatte i Forskningsråds- og andre eksterntfinansierte stipendiatstillinger

Tilsatte i NFR og eksternt finansierte stillinger, årsverk	2010	2011
HF	10,7	10
MO	35,7	30
MN	101	71
SV	12,8	14,3
JUS	5	5
PSYK	21	17
Totalt UiB	186,2	147

Tabellen viser antall stipendiatstillinger som er eksternt finansiert ved UiB i 2010 og 2011. Dette er årsverk for kandidater med tilsetningsforhold ved UiB. MN har 18 kandidater registrert med finansiering fra andre kilder i 2011, blant annet fra Kvoteordningen og EU, og vil arbeide for å styrke rekrutteringen fra disse ordningene og også nærings-ph.d.

Fakultetene understreker at det brukes store ressurser i forskerutdanningen på kandidater som ikke er tilsatt ved UiB og som ofte ikke har arbeidsplass ved UiB, men som benytter veilederressursene og også i perioder infrastrukturen til UiB. Disse kandidatene krever ekstra oppfølging faglig og administrativt og er en betydelig andel av kandidatene. Sammenlignes antall tilsatte stipendiater ved UiB med antall aktive kandidater, viser det seg at MO og MN har mange kandidater som er ansatt ved andre institusjoner, det gjelder 69% ved MO og 55% ved MN.

Kvalitative vurderinger av resultater, planer, utfordringer og prioriteringer

Status for oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanning

Fakultetene har utarbeidet oppfølgingsplaner for Handlingsplan for forskerutdanning. HF arbeidet med revisjon av forskerutdanningen i 2011 og ny organisering ble vedtatt i desember, med opprettelse av et organ for forskerutdanningen på fakultetsnivå- FFU fra 1.1.2012. Forholdet mellom institutt og fakultet er endret, slik at ingen forskerskoler skal ligge direkte under fakultetet fra 1.1.2013. Et mål for endringene er at veilederfunksjonen skal stå sentralt samtidig som et krav i handlingsplanen er at alle kandidater skal knyttes til gode fagmiljøer, enten til en forskergruppe eller en forskerskole.

Generelt for fakultetene er at de har arbeidet med å bedre gjennomstrømningstiden for ph.d.-kandidatene. Helhetlig oppfølging av ph.d.-kandidatene er innført med ph.d.-registrering, elektronisk fremdriftsrapportering og midtveisevaluering.

To fakultet har opprettet egne stipendiatforum eller utvalg (HF og JUS) for å styrke stipendiatenes muligheter for innflytelse i forskerutdanningen ved fakultetet, samt å skape et

miljø rundt stipendiatene. *Det psykologiske fakultet* oppfordrer stipendiatene til å etablere stipendiatutvalg. De fleste fakultet gjennomfører oppstartsseminar for nye kandidater med tema som rettigheter og plikter i forskerutdanningen, i tillegg til forventninger og muligheter for mobilitet og utenlandsopphold i forskerutdanningen. *JUS* har medarbeidersamtaler også for kandidater som ikke er ansatt ved universitetet, for å styrke oppfølgingen av dem. *MN* nevner tiltak for å styrke doktorgradsutdanningen: bruk av to veiledere, utenlandske professor II i ph.d.-veiledningen, tilknytning til forskergrupper, utnyttelse av internasjonale nettverk og god uttelling i konkurranse om eksternt finansierte stipendiatstillinger. I løpet av 2012 skal *MN* gjennomføre en egevaluering av fakultetets forskerskoler. Fakultetet ønsker at det skal etableres klarere retningslinjer for forskerskoler. *PSYK* understreker at det er nødvendig å tilføre forskerskolene driftsmidler og øremerkede administrative og faglige ressurser dersom *UiB* skal kunne videreføre ambisjonene om å være et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet.

Midtveiseevaluering

Fakultetene har innført midtveiseevaluering som et seminar hvor kandidaten presenterer egne resultater og progresjon i forskningsprosjekt og opplæringsdel. Tilbakemeldingene er positive. Veiledere har hatt utbytte av ordningen, selv om det innebærer ekstra forberedelser. Fakultetene har utformet rammer for ordningen. *PSYK* gjennomfører midtveiseevaluering i forskerskolene. Ordningen ble evaluert i 2011, og ble vurdert å være for ressurskrevende. Ressursbruken i midtveiseevalueringer skal reduseres noe.

MO har utarbeidet retningslinjer for midtveiseevaluering og gir ett studiepoeng uttelling for gjennomført midtveiseevaluering. Den arrangeres som et seminar. Syv av åtte institutt har gitt tilbakemelding om at midtveiseevalueringer fungerer godt. Fakultetet skriver i sin melding: "Tilbakemeldingane frå både rettleiarar og kandidatar er gode. Midtvegsevaluering krev ressursar for alle partar, men ein ser nytteverdi og resultat av å gjennomføra det."

SV innførte ordningen i 2011 og forventer en realistisk tidsplan for ferdigstilling av forskerutdanningsløpet og for kandidater som ikke tilfredsstillter progresjonskravene, en tidsavgrenset individuell tiltaksplan/oppfølgingsplan. Ved enkelte institutt ved *MN* er det tilbud om medarbeidersamtaler for kandidatene. Også *JUS* praktiserer medarbeidersamtaler.

Innføring av ph.d.-registrering og elektronisk fremdriftsrapportering

Fakultetene melder om mye arbeid med å innføre registrering for ph.d.-kandidatene, men at dette har gitt gode resultater med bedre oversikter over aktive kandidater, kontaktadresser og mulighet til å kunne følge opp kandidater bedre. Ph.d.-registreringen er også innført for å gi kandidatene bedre oversikt med opplæringsdelen og godkjente kurs og eksamener.

Elektronisk fremdriftsrapportering har vært en suksess for fakultetene, som har spart ressurser i det administrative innsamlings- og systemiseringsarbeidet. Fakultetene og instituttene har tilgang til en database med alle rapporter fra veileder og kandidat hvor data kan aggregeres og det kan lages rapporter om fremdriftsrapportering. Slik fremdriftsrapport er benyttet i to år. I 2011 framdriftsrapporterte 95 % av kandidatene.

Fakultetenes vurdering av gjennomstrømning og gjennomføringstid og tiltak for forbedringer

Arbeidet med å forbedre gjennomstrømningstiden har gitt resultater. Fakultetene ser utfordringer med lavere progresjon blant kandidater som ikke er ansatt ved *UiB* enn for kandidater som er det. Flere fakultet nevner at fremdriftsrapporter og midtveiseevalueringer kan bidra til at kandidater kan bli ferdige innen finansieringsperioden går ut.

Det er gjennomført en mange andre tiltak. *MN* har innført kurs i akademisk skriving for at kandidatene skal komme i gang med skriving tidlig å få en god progresjon. *JUS* har innført en fadderordning for nytilsatte stipendiat for å sikre rask integrasjon i det faglige og sosiale

miljøet, samt rask informasjonsflyt for stipendiatens arbeidssituasjon. JUS har tilbud om språkvask og oversetting av avhandlingen.

Fakultetene vil opprettholde innsatsen med oppfølging av kandidatene med registrering, fremdriftsrapportering og administrative kontaktpersoner for ph.d.-kandidatene. Psyk innførte oppstartsmøte for nye kandidater en gang i semesteret i 2011. Fakultetet ser det som ønskelig med smidig overgang fra master/profesjonsstudium til ph.d., og vil delta om det legges til rette for tiltak for å gjøre en slik overgang så smidig som mulig.

Tydliggjøring av krav til avhandling basert på artikler

Flere og flere kandidater velger å skrive en avhandling basert på artikler. Kandidatene skriver også en sammenstilling (kappe) som innledning til artiklene som inngår i avhandlingen. Da Forskningsutvalget behandlet forskerutdanningsmeldingene for 2010, ble det pekt på at kandidater møter store utfordringer og problemer med sammenskriving av avhandlingen, (kappen), der avhandlingens enkelte deler, som et antall godkjente artikler, skal skrives sammen og gis en faglig sammenhengende og helhetlig framstilling. Problemstillingene ble drøftet i utvalget (FU-sak 25/11), med gjennomgang av situasjonen og for å utforme tiltak som kan redusere antall underkjenninger og for økt gjennomstrømming i forskerutdanningen ved UiB. Forskningsutvalget vedtok å oppfordre fakultetene til å utarbeide retningslinjer for sammenskriving av artikkelbaserte PhD avhandlinger i samsvar med sine fagtradisjoner. PSYK har utarbeidet retningslinjer på norsk og engelsk om sammendraget (kappen) i avhandlinger skrevet i artikkelformat. MO vil lage tydeligere retningslinjer for hvilke krav som stilles til denne sammenstillingen, fakultetet har hatt enkelte underkjenninger fordi denne ikke var av tilfredsstillende kvalitet.

Veilederopplæring – styrking av veilederkompetanse

Behovet for styrket kompetanse for veiledning av forskerutdanningskandidater var tema i handlingsplan for forskerutdanning. Å tilby kurs og møteplasser for veiledere for erfaringsutveksling om veilederrollen er et tiltak. For konkretisering av et opplæringsprogram og etter initiativ fra prorektor, ble det oppnevnt en referansegruppe for å utarbeide en ny kursplan i forskningsveiledning. Kursplanen gjelder doktorgradsnivået og har som overordnet mål å: "Bidra til å styrke den enkelte vitenskapelige ansattes kompetanse i forhold til veiledning av doktorgradskandidater." Kursplanen beskriver delmål, læringsutbytte og omtaler undervisningsmetoder og arbeidsform samt prosjektarbeidet som inngår i kurset. Kursplan og modul i forskerveiledning ble behandlet i Forskningsutvalget (FU-sak 03/12), som vedtok følgende: "Forskningsutvalget ser positivt på forslag til kursplan i forskningsveiledning og ber om at igangsetting skjer raskt og i et omfang det er ressurser til."

Noen fakultet har organisert veilederseminar for alle veiledere, andre har gitt ansvaret til institutter og/eller forskerskoler. Veilederoppgavene er prioritert ved fakultetene, og styrket veilederopplæring er ønsket i form av kurstilbud gjennom Program for universitetspedagogikk ved UiB. Det psykologiske fakultet et utviklingsprogram for yngre forskningsledere der et viktig tema er veilederrollen og utvikling av gode modeller for veiledning.

Forholdet mellom forskerutdanningen og forskningssatsingene ved fakultetene

Noen fakultet påpeker at forskerutdanningen er den mest ressurskrevende utdanningen. Fordi det legges vekt på nær tilknytning mellom forskningssatsinger og forskerutdanningen, understreker flere fakultet (MN, SV, PSYK) viktigheten av at eksternt tilsatte kandidater knyttes til aktive forskergrupper og at doktorgradsprosjekter utvikles i større grad i tilknytning til den forskningskompetansen fagmiljøene har og deres forskningssatsninger. MN oppgir at 56 % av kandidatens avhandling er del av et større forskningsprosjekt.

Evaluerer av forskerskoler

I februar 2011 ble en arbeidsgruppe nedsatt for å evaluere ordningen med forskerskoler, og gruppen leverte rapport i juni. Arbeidsgruppen anbefalte følgende:

- 1) videreføring av forskerskoleordningen ved UiB ettersom kartleggingen tyder på at den har gitt betydelig merverdi for UiBs forskerutdanning
- 2) avklaring av status for kvalitetskriteriene tilknyttet en tydeligere godkjenningsprosedyre for forskerskoler. Fakultetene bør være instans for godkjenning av forskerskolene
- 3) mangfoldet i organiseringen av forskerskoler ved UiB må ivaretas, ettersom organiseringen av forskerskolen er nært knyttet til formål og faglige aktiviteter inne hver forskerskole.
- 4) konkretisering av forskerskolenes funksjon som gode supplement til den øvrige forskerutdanningen, og da spesielt som et tilskudd til forskerlæringsmiljøet
- 5) sikre en mer forutsigbar finansieringsmodell. Finansieringsgrunnlaget for de ulike forskerskolene varierer sterkt. Det er tydelig at de fleste forskerskolene ved UiB er drevet med stor dugnadsinnsats og med uklare finansieringsmuligheter. Det er behov for en avklaring av finansiering i forhold til drift og lærerkrefter

Evalueringen var til høring blant fakultetene og Forskningsutvalget behandlet evaluering av forskerskoler i sak 29/11. Utvalget sluttet seg til arbeidsgruppens forslag om videreføring av forskerskolene ved UiB og vedtok at det skal utarbeides et felles sett av kriterier for opprettelse av forskerskoler i samsvar med høringsuttalelsene. I samarbeid med fakultetene skal Forskningsadministrativ avdeling utarbeide en konkretisering av minstekrav med vekt på finansiering og rapportering. Arbeidet er i gang.

I forskerutdanningsmeldingene omtales forskerskolene. HF, PSYK, MN og MO har flere forskerskoler, nasjonale og lokale. Fakultet med forskerskoleerfaring viser til at skolene er viktige for kvaliteten i forsknings- og læringsmiljøet til kandidatene. Forskerskolene styrker samholdet mellom kandidatene og tilfører dem faglig utbytte. JUS har vedtatt å legge om sin forskerskole i rettsvitenskap med endringer i opplæringsdelen i forskerutdanningen. JUS vurderer nordisk samarbeid om forskerutdanningskurs innenfor ulike rettsvitenskapelige felt.

Universitetsdirektørens kommentarer

Målet for antall nye doktorer ble nådd med 254 i 2011. Innsats for å følge opp handlingsplan for forskerutdanningen prioriteres høyt, og det er gjort mye for å styrke forskerutdanningen. I 2011 og 2012 implementeres nye tiltak, som tiltak for veilederopplæring.

I 2011 ble det gjennomført en evaluering av universitetets forskerskoler og etter høring og drøftinger gjennomføres tiltak for å styrke forskerskolene. Samtidig vurderes det fortsatt som viktigst at forskerutdanningen er tydelig og godt integrert i forskningen og forskingsmiljøene.

Tiltak for økt internasjonalisering i forskerutdanningen, med økt mobilitet og økt deltakelse i arbeidet med akademiske fellesgrader, synes ikke like systematisk rapportert for. Slik informasjon tas med i neste års forskerutdanningsmeldinger.

Fakultetene har kommet langt i å kvalitetssikre data som skal gis departementet, men at det er utfordring med opplysninger om kandidater med tilsettingsforhold utenfor universitetet. Alle fakultet har meldt om ulike utfordringer med oppfølging av kandidater med annen tilsetning enn ved UiB. Det gjelder oppfølging av progresjon, tilgang til informasjon om permisjoner og eventuelle fravær. Noen peker på at denne gruppen ofte har kandidater som er lenge i forskerutdanningen etter endt finansieringsperiode, og flere får avhandlinger underkjent.

Med innføring av helhetlig oppfølging av kandidatene med registrering, fremdriftsrapportering og midtveisevaluering er det lagt til rette for en god progresjon for alle kandidater. Tiltak som medarbeidersamtaler, akademisk skriving og etablering av sosiale nettverk fremheves som viktige for å motvirke liten progresjon. Likevel er det aktiv deltakelse i fagmiljøene som vil gi det beste grunnlaget for en god forskerutdanning, som fremmer kreativitet og kritisk tenkning.

Målet for 2012 er 250 nye doktorgrader. Fakultetenes prognoser tilsier at det kan bli færre. Målet om at 70% av kandidatene tatt opp til forskerutdanningen seks år tidligere, skal ha

disputert i 2012 er ambisiøst, særlig fordi det er mange gamle avtaler ved noen fakultet. Skal målet for eksternt finansierte stillinger nås, kreves det prioritering av finansiering av slike stillinger i prosjektsøknader.

Fram mot 2020 er det stort behov for personer med doktorgradskompetanse i det norske arbeidsmarkedet, og særlig gjelder dette MNT-fagene, men også samfunnsvitenskap, medisin og helsefag, slik det framgår i fler utredninger, som fra Kunnskapsdepartementet og UHR og i utredningen fra Fagerbergutvalget. Universitetets strategi støtter ambisjonene og dette er det gitt uttrykk for i høringsuttalelser. Våren 2012 gjennomføres en større undersøkelse av karriereveier og muligheter for doktorgradskandidater fra universitetet. Resultatene vil snart foreligge og vil gi viktig innsikt og kunnskap for universitetets forskerutdanning. Universitetets strategi understreker at satsing på fri og grunnleggende forskning, med forskning i hele bredden av universitetet, sammen med et godt fungerende system for forskerutdanning gir det beste grunnlaget for å kunne bidra positivt til å utdanne flere med doktorgradskompetanse.

Universitetet i Bergen har hatt en reduksjon i antallet ansatte stipendiater med ekstern finansiering de siste årene, dette er også drøftet i de regelmessige rapportene om økonomi og ressurs situasjonen. Også i denne sammenhengen er det viktig å understreke betydningen av å ha et høyt antall ansatte stipendiater.

Med disse kommentarene fremmes følgende forslag til

vedtak:

Styret tar forskerutdanningsmeldingen for 2011 til orientering

140512 JAMY/SVDA

Uttrykt vedlegg:
Fakultetenes forskerutdanningsmeldinger